

Høringsuttalelse – utkast til ny personopplysningslov – gjennomføring av personvernforordningen i norsk rett

Innhold

1. Innledning	3
2. Høringsnotatet kap 4 – lovens saklige virkeområde.....	3
3. Høringsnotatet kap 5 – lovens geografiske virkeområde	3
4. Høringsnotatet kap 6 – grunnleggende prinsipper for behandling av personopplysninger.....	4
5. Høringsnotatet kap 7 – behandlingsgrunnlag.....	4
6. Høringsnotatet kap 8 – behandling av sensitive personopplysninger	5
7. Høringsnotatet kap 9 – samtykke	5
8. Høringsnotatet kap 12 – den registrertes rettigheter.....	5
9. Høringsnotatet kap 13 – behandlingsansvar og databehandler.....	6
10. Høringsnotatet kap 14 - personvernrådgiver	6
11. Høringsnotatet kap 27 - erstatning	6
12. Høringsnotatet kap 29 - offentlighet og innsyn.....	7
13. Høringsnotatet kap 30 – fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler.....	7
14. Høringsnotatet kap 35 – arbeidsgivers innsyn i e-postkasse mv.	7
15. Høringsnotatet kap 36 – tilpasninger i særlovgivningen som følge av forordningen	7

1. Innledning

Justis – og beredskapsdepartementet har sendt utkast til ny personopplysningslov på høring med høringsfrist 16.10.17.

Forordningen skal gjøres gjeldende som norsk lov uten omskrivninger. Departementet påpeker at dette kan medføre utfordringer for dem som skal anvende forordningen eller som søker informasjon om innholdet. Lånekassen støtter dette synet, og som påpekt forsterkes de pedagogiske utfordringene ved at personopplysningslovens regler dels følger av den inkorporerte forordningen og dels av utfyllende nasjonale bestemmelser.

Lånekassens øvrige kommentarer til høringsutkastet følger under.

2. Høringsnotatet kap 4 – lovens saklige virkeområde

Lånekassen støtter departementets vurdering i at det tydeliggjøres i ny personopplysningslov § 2 første ledd at loven får generell anvendelse. Dette innebærer at dagens saklige virkeområde opprettholdes og at loven ikke er begrenset til å gjelde innenfor EØS-rettens saklige virkeområde, jf. art. 2 nr. 2 bokstav a. Når det gjelder forordningens bestemmelser om internasjonalt samarbeid vil dette fortsatt være begrenset til forordningens saklige virkeområde, jf. forordningens kapittel VII. Lånekassen legger derfor til grunn at norsk personopplysningslov og forordningens regler gjelder blant annet for vår dialog med læresteder utenfor EØS.

Fra fortalen punkter 158 og 160 kan det utledes at forordningen ikke gjelder for personopplysninger om avdøde personer. I fortalens punkt 27 gis det anledning for de enkelte landene til å ha egne regler om dette. Departementet foreslår å videreføre gjeldende norsk rett, det vil si at en personopplysning om en avdød person bare vil omfattes av forordningens regler hvis opplysningen samtidig er en personopplysning om en levende person.

Etter Lånekassens syn bør dette tydeliggjøres i ny personopplysningslov, eventuelt i forskrift til denne. For offentlig forvaltning (stat og kommune) vil det kunne oppstå tilfeller der spørsmålet om saklig virkeområde for døde personer vil komme på spissen i forhold til arvingers rett til innsyn i taushetsbelagt personinformasjon om avdøde. Opplysningene om avdøde kan være av betydning for arvingenes rettstilstand noe som medfører at avdødes personopplysninger knyttes til en enkeltperson. Et alternativ er å regulere dette forholdet i et eget ledd i ny lov § 2. En slik regulering vil avklare og tydeliggjøre rettstilstanden noe som vil være konfliktdepdende og forenkende.

Lånekassen støtter departementet i å tydeliggjøre i § 5 hva som gjelder ved motstrid mellom særlovgivning og personopplysningsloven, og mellom norsk lovgivning og personvernforordningen. Det klargjør et spørsmål som ellers kan føre til stor tolkningstvil ved anvendelsen av regelverkene.

3. Høringsnotatet kap 5 – lovens geografiske virkeområde

Lånekassen støtter forslaget om å tydeliggjøre at Svalbard og Jan Mayen omfattes av ny personopplysningslov. Dette fjerner tolkningstvil som kunne oppstå fordi disse områdene ikke er omfattet av EØS-avtalen. For Lånekassen vil for eksempel innhenting av opplysninger om inntekt for låntakere som er bosatt på Svalbard omfattes av den nye personopplysningsloven.

4. Høringsnotatet kap 6 – grunnleggende prinsipper for behandling av personopplysninger

Artikkel 6 nr. 4 er en videreføring av prinsippet i gjeldende lov § 11, som innebærer at det er nødvendig med samtykke fra den registrerte for at behandling for uforenelige formål skal være lovlig. Det åpnes likevel for deling mellom forvaltningsorganer til kontrollformål. Videre åpnes det for at det vedtas nye regler om informasjonsdeling mellom forvaltningsorganer som gir grunnlag for å fravike kravet om formålsbegrensning, dersom det er behov for dette.

Det framgår av Meld. St. 27 *Digital agenda for Norge* at det er ønskelig med utveksling og gjenbruk av personopplysninger mellom offentlige organer, og det er lansert et prinsipp om at borgerne skal gi sine opplysninger til forvaltningen «kun én gang». Det forutsettes at forvaltningsorganene har egen hjemmel for enten innhenting eller utlevering av personopplysningene.

Etter forordningen art 6 nr. 1 bokstav e, jfr. nr. 3 kreves det rettslig grunnlag i nasjonal rett dersom behandlingen av personopplysninger er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller for å utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. I høringsnotatet sies at det ikke kreves at behandlingen framgår uttrykkelig i nasjonal rett, men at dette kan framgå indirekte. Når det gjelder å utføre en oppgave i allmennhetens interesse, legges det til grunn at formålet med behandlingen (utvekslingen) må være forenlig med det opprinnelige formålet dersom det ikke foreligger et rettslig grunnlag i nasjonal rett.

Personopplysninger utveksles i økende grad mellom offentlige etater og dette kan ha stor betydning for den enkelte registrerte. For å lette gjennomføringen av prinsippet om «kun én gang», kunne det være fordelaktig om reguleringen av det rettslige grunnlaget, formål og vilkår for utveksling av personopplysninger mellom offentlige etater ble nedfelt i egen lov. I tillegg må det enkelte forvaltningsorgan i sin forvaltning/myndighetsutøvelse kunne påvise at innhenting, utlevering og videre behandling av personopplysningene er nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse.

Alternativt bør behandling av personopplysninger i form av utveksling mellom offentlige etater omtales i ny personopplysningslov. Lånekassen støtter derfor forslaget om en egen bestemmelse som understreker at formålsbegrensningen ikke er til hinder for deling mellom offentlige etater. Forslaget er imidlertid avgrenset til enkelte angitte områder (arbeidsmiljø, trygd, skatter og avgifter), og virker sterkt begrensende for prinsippet om «kun en gang» og oppfølgingen av digital agenda. Vi mener derfor at opprøpningen må utvides til også å omfatte andre områder som ytelses fra Lånekassen og kanskje andre ytelses fra NAV.

5. Høringsnotatet kap 7 – behandlingsgrunnlag

Art. 6 nr. 1 bokstav f viderefører gjeldende lov § 8 bokstav f (interesseavveining), men avgrenser mot behandling som utføres av offentlige myndigheter som ledd i utførelsen av deres oppgaver.

Art. 6 nr.1 bokstav c og e gir imidlertid adgang til behandling når dette er nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse eller utøve myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. Departementet vurderer det slik at dette *ikke alene* kan utgjøre et tilstrekkelig behandlingsgrunnlag, men må suppleres av eget grunnlag i nasjonal lov eller forskrift.

Lånekassen har i flere tilfeller blitt forespurt om utlevering av personopplysninger til tredjepart. For eksempel har Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU), som er underlagt samme departement som Lånekassen, hatt behov for opplysninger fra Lånekassen for å lage

brugerundersøkelse om norske elever på utenlandsopphold i videregående utdanning som en del av SIUs kunnskapsgrunnlag for forvaltningen av godkjenningsordning av utvekslingsorganisasjon og samarbeidsprogram for støtte fra Lånekassen. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har også bedt om personopplysninger til bruk i et prosjekt der de skulle lage skoleindikatorer for videregående skoler på oppdrag fra utdanningsdirektoratet til bruk til forbedring av videregående opplæring og økt gjennomføring. I disse tilfellene har Lånekassen brukt dagens personopplysningslov § 8 bokstav f som behandlingsgrunnlag. Så lenge artikkel 6 nr. 1 bokstav e også krever at grunnlaget for behandlingen skal fastsettes i (unionsretten eller) den nasjonale rett, vil dette kunne hindre utlevering av personopplysninger til bruk i prosjekter eller i forbindelse med rapporter som ovenfor nevnt.

Den foreslåtte reguleringen inneholder heller ikke overgangsregler, og dette vil kunne medføre konsekvenser for allerede igangsatte avtaler om informasjonsdeling som er hjemlet i gjeldende personopplysningslov § 8 bokstav f.

6. Høringsnotatet kap 8 – behandling av sensitive personopplysninger

Forordningen art. 9 nr. 1, oppstiller forbud mot behandling av opplysninger som regnes som sensitive. Forordningen åpner for unntak, blant annet for forskning.

Art. 9 nr. 2 bokstav b åpner for behandling av sensitive personopplysninger når behandlingen er nødvendig for at den behandlingsansvarlige eller den registrerte skal kunne oppfylle sine forpliktelser eller utøve sine særlige rettigheter på områdene arbeidsrett, trygderett og sosialrett. Lånekassen legger til grunn at vi ikke er omfattet av unntaket, men at vi kan finne grunnlag for behandlingen av sensitive opplysninger i art. 9 nr. 2 bokstav g, sammenholdt med reguleringen i utdanningsstøtteleven med tilhørende forskrifter. Vi forutsetter at det ikke oppstilles et krav om at rettsgrunnlaget eksplisitt må gi uttrykk for at sensitive personopplysningen kan behandles, men at det er tilstrekkelig at dette fremkommer indirekte ved at Lånekassen er gitt hjemmel til å behandle saker hvor det er nødvendig å behandle sensitive personopplysninger, for eksempel søknader om ettergivelse på grunn av uførhet.

7. Høringsnotatet kap 9 – samtykke

Forordningen viderefører i det vesentlige gjeldende rett, samtidig som kravene til hva som er et gyldig samtykke er utdypet og presisert. Lånekassen ser også at samtykke som behandlingsgrunnlag ikke alltid er godt egnet som behandlingsgrunnlag for det offentlige fordi det kan stilles spørsmål ved om samtykke faktisk er frivillig, gitt ubalansen i forholdet mellom det offentlige og enkeltpersoner. Videre er det også krevende å administrere samtykkeordningen.

8. Høringsnotatet kap 12 – den registrertes rettigheter

Forordningen viderefører i stor grad gjeldende rettstilstand.

Art. 18 nr. 1 gir den registrerte rett til begrensning av behandlingen. Begrensning av behandlingen er definert som «merking av lagrede personopplysninger med det som mål å begrense behandlingen av disse i framtiden.». Art 18 nr. 2 sier at dersom behandlingen er blitt begrenset kan slike personopplysninger likevel behandles av hensyn til viktige samfunnsinteresser i en medlemsstat. Lånekassen legger til grunn at dette omfatter Lånekassen myndighetsutøvelse og at Lånekassen derfor likevel kan behandle personopplysninger som er underlagt begrensninger.

Art. 20 nr. 1 om rett til dataportabilitet, omfatter ikke behandling som er nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse eller utøve offentlig myndighet. Lånekassen legger til grunn at dette omfatter Lånekassens myndighetsutøvelse og at retten til dataportabilitet derfor ikke omfatter personopplysninger som behandles i forbindelse med vår virksomhet som statlig myndighet. Dette omfatter både tildeling av støtte og tilbakebetaling av lån.

Art. 21 gir den registrerte rett til å protestere mot behandling av personopplysninger dersom behandlingen ikke er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare et rettskrav. Lånekassen legger til grunn at retten til å protestere mot behandlingen av personopplysninger ikke omfatter nødvendig behandling av slike opplysninger i forbindelse med behandling av tildeling eller tilbakebetaling av utdanningslån ettersom dette vil være behandling som er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare et rettskrav.

Art. 22 nr. 1 gir den registrerte rett til ikke å være gjenstand for avgjørelse som utelukkende er basert på automatisert behandling, når avgjørelsen har rettsvirkning eller i betydelig grad påvirker vedkommende. Det gjøres unntak i art 22 nr. 2 for behandling i forbindelse med avtale eller behandlingen er hjemlet i nasjonal rett eller at vedkommende har samtykket. Lånekassen finner det er uklart om kravet om lovhjemmel innebærer et krav om at det i hjemmelsgrunnlaget for behandlingen må fremkomme uttrykkelig at behandlingen skal skje automatisk, eller om kravet til lovhjemmel også kan anses å være oppfylt dersom selve behandlingen er lovregulert.

Høringsinstansene er bedt om å gi tilbakemelding på om det er behov for å fastsette unntaksregler i nasjonal rett for reglene om korrigerende, sletting, begrensning av behandling, dataportabilitet, retten til å protestere og retten til å ikke være gjenstand for automatisert behandling. Behovet for dette avhenger av om vår oppfatning av regelverket er korrekt. Dersom departementet er av en annen oppfatning, mener vi det bør fastsettes unntak for å ivareta hensynene som ligger bak digitaliseringsstrategien og automatisert behandling.

9. Høringsnotatet kap 13 – behandlingsansvar og databehandler

Forordningen art 26 nr. 1 har regler om delt behandlingsansvar. I høringsutkastet er det lagt til grunn at det ikke er behov for regler om delt behandlingsansvar i ny personopplysningslov. Dersom behovet oppstår på konkrete områder kan dette reguleres i særlovgivningen. Lånekassen har delt behandlingsansvar med Statens innkrevingssentral i dag uten at dette er regulert direkte i utdanningsstøtteleven. Av pedagogiske grunner mener vi det bør fremkomme av ny personopplysningslov at det kan fastsettes nærmere i lov/forskrifter hvem som har delt behandlingsansvar.

10. Høringsnotatet kap 14 - personvernråd giver

I høringsuttalelsen er det foreslått å bruke begrepet «personvernråd giver», i stedet for dagens «personvernombud». Lånekassen mener gjeldende begrepsbruk bør videreføres. I en etat vil det kunne være flere som arbeider med personvernråd givning, men det vil kun være et ombud.

11. Høringsnotatet kap 27 - erstatning

Det er ikke videreført noen regler om erstatningsansvar i ny personopplysningslov fordi slike regler er regulert i forordningen art 82, jf. foralepunkt 146. Av pedagogiske årsaker mener Lånekassen det kan være hensiktsmessig med en henvisning i ny personopplysningslov til forordningen slik at det går

tydelig frem at det foreligger et erstatningsansvar knyttet til brudd på personvern og informasjonssikkerhet.

12. Høringsnotatet kap 29 - offentlighet og innsyn

Departementet foreslår ingen lovregulering av forholdet til offentleglova tilsvarende gjeldende personopplysningslov § 6 første ledd fordi dette er avklart i forordningen artikkel 86. Av erfaring er dette en problemstilling som til stadighet kommer opp og Lånekassen mener det av pedagogiske hensyn bør henvises til art. 86 i ny personopplysningslov.

Det samme gjelder for forholdet mellom forvaltningsloven og personopplysningsloven.

13. Høringsnotatet kap 30 – fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler

Det foreslås å videreføre gjeldende rett slik at behandling av fødselsnummer bare kan benyttes dersom det er saklig behov for sikker identifisering og bruken er nødvendig for å oppnå dette.

Departementet ber om innspill på om det er behov for å videreføre forskriften § 10-2 om forsendelser som inneholder fødselsnummer. Er det hensiktsmessig å angi spesifikt i loven hvilke krav som stilles til elektronisk kommunikasjon, for eksempel kryptering? Eller er dette tilstrekkelig ivaretatt gjennom forordningens alminnelige regler? Lånekassen mener det er en fordel å regulere dette i forskrift, for på denne måten å fastsette felles regler for offentlig sektor som helhet.

14. Høringsnotatet kap 35 – arbeidsgivers innsyn i e-postkasse mv.

Departementet legger til grunn at forordningen art 88 åpner for at de gjeldende norske reglene kan videreføres med unntak av nasjonal regulering av universiteter og høyskoleers innsyn i studenters e-postkasser og foreningers innsyn i frivilliges og tillitsvalgtes e-postkasser.

I høringsutkastet foreslår departementet at innsyn i aktivitetslogg skal følge reglene om innsyn i arbeidstakers e-postkasse mv. Dersom det med aktivitetslogg menes innsyn i kjernesystemet, det vil si hvilke behandlinger den enkelte ansatte har foretatt, støttes forslaget.

15. Høringsnotatet kap 36 – tilpasninger i særlovgivningen som følge av forordningen

Dersom det er felles problemstillinger som offentlig sektor trenger å få regulert for å realisere digital agenda, herunder datautveksling bør dette reguleres på et felles sted. Dette kan gjerne være i forvaltningsloven der personvernkonsekvensene utredes samlet. Det er ikke nødvendig å regulere dette direkte i personopplysningsloven, men i kjølvannet av behov for særregulering bør det tenkes helhetlig og felles for offentlig og kommunal sektor.